

MINISTARSTVO FINANSIJA

A N A L I Z A
O REALIZACIJI PORESKE POLITIKE ZA 2012. GODINU

Podgorica, mart 2013. godine

UVODNE NAPOMENE

Analiza o realizaciji poreske politike za 2012. godinu pripremljena je u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za I kvartal tekuće godine.

Cilj ove analize je da se kroz sadržaj poreskih i carinskih propisa i naplatu poreza, doprinosa i drugih javnih prihoda sagledaju efekti primjene poreske politike u 2012. godini i njen uticaj na privredu i budžet, kao i stepen usklađenosti poreskih i carinskih propisa sa Acquis-em i predlože odgovarajuće mjere za unapređenje te politike u narednom periodu. Realizaciju poreske politike za 2012. godinu treba posmatrati i u kontekstu ekonomskih kretanja koja su karakterisala fiskalnu 2012. godinu.

Ovom analizom dat je:

- prikaz ostvarenih poreskih prihoda u 2012.godini po svim osnovama (porezi, carine, akcize , doprinosi, takse, naknade, i dr.),*
- pregled ostvarenih prihoda u odnosu na prethodnu fiskalnu godinu,*
- ocjena stanja realizacije postavljenih ciljeva u oblasti poreske politike za 2012. godinu i*
- predlog zaključaka za aktivnosti koje treba preduzeti u ovoj oblasti u toku 2013. godine.*

Za izradu ove analize korišćeni su podaci sa kojima raspolaže Poreska uprava, Uprava carina i Ministarstvo finansija (Državni trezor), Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje, Fond za zdravstveno osiguranje i Zavod za zapošljavanje, kao i opštine.

I. OSNOVNE KARAKTERISTIKE PORESKE POLITIKE CRNE GORE

Osnovni opredjeljenje poreske politike u Crnoj Gori je kreiranje konkurentnog i stabilnog poreskog sistema koji se bazira na jednostavnim i jasnim zakonskim rješenjima i procedurama, konkurentnim poreskim stopama, što manjem broju poreskih izuzeća i odbitaka, automatizovanim procesima, efikasnoj i profesionalnoj administraciji i većoj disciplini poreskih obveznika.

Konkurentna i kozistentna poreska politika ima za cilj da očuva i unaprijedi status Crne Gore kao atraktivne investicione destinacije, što je preduslov da se očuvaju postojeća i podstakne otvaranje novih radnih mjesta, čime se proširuje poreska osnovica za nove prihode.

Poreska reforma u Crnoj Gori otpočela je 2001. godine, a najznačajniji rezultati odnose se na: uvođenje poreza na dodatu vrijednost (umjesto ranijeg poreza na promet proizvoda i usluga); sintetičko oporezivanje dohotka fizičkih lica (oporezivanja prihoda iz svih izvora); značajno smanjenje visine poreskih stopa, uz proširenje poreskog osnova; uvođenje jedinstvenog poreskog identifikacionog broja (PIB) za sva pravna i fizička lica (poreske obveznike); uvođenje principa samooporezivanja kod obračunavanja i plaćanja poreskih obaveza (skoro sve poreske obaveze u redovnom postupku obračunava poreski obveznik i iste plaća u zakonom propisanom roku); izjednačavanje poreskog statusa domaćih i stranih pravnih lica, izjednačavanje statusa domaćih i uvoznih akciznih proizvoda; uvođenje mehanizama za otklanjanje dvostrukog oporezivanja dobiti i dohotka fizičkih lica, stvaranje normativnih i sistemskih pretpostavki za otpočinjanje projekta objedinjene registracije i naplate poreza i doprinosa, kojim se obezbjeđuje da se sve poreske obaveze plaćaju na jednom mjestu (jednom „šalteru“).

Kod kreiranja poreske politike osnovno opredjeljenje je bilo primjena konkurentnih poreskih stopa sa što većom poreskom bazom i što manjim brojem poreskih izuzeća i oslobodjenja. Stopa poreza na dobit pravnih lica od 2005. godine smanjena je na 9% i jedna je od najnižih stopa u regionu. Takodje, standardna stopa PDV-a (17%), kao i snižena stopa PDV-a (7%) su jedne od nižih stopa u regionu. U proteklom periodu uvedena je jedinstvena stopa poreza na dohodak fizičkih lica koja se postepeno smanjivala tako da od januara 2010. godine iznosi 9% (ista kao stopa poreza na dobit), a zbirna stopa doprinosa za obavezno socijalno osiguranje (penzijsko i invalidsko, zdravstveno i osiguranje od nezaposlenosti) 33,8% i te stope su jedne od konkurentnijih stopa u regionu.

Politika oporezivanja u 2012. godini predstavljala je nastavak reformskih aktivnosti u ovoj oblasti, a bila je usmjerena, prije svega, na stvaranje što povoljnijeg poslovnog ambijenta za razvoj preduzetništva, privlačenje investicija i generisanje neophodnih prihoda za finansiranje javnih funkcija. Tokom 2012.godine u akcizni sistem kao akcizni proizvodi uvedeni su kafa i gazirana voda. Takođe, uvedeno je i plaćanje takse na pristup određenim proizvodima (sim kartica, tarifno brojilo, kablovski priključak, upotrebu duvanskih i akustičnih aparata u ugostiteljskim objektima) koje je ograničenog trajanja tj. do 2014 godine. U cilju razvoja preduzetništva u privredno nerazvijenim područjima uvedene su poreske olakšice za pravna lica i preduzetnike koji otpočinju biznis u tim područjima, i omogućeno oslobodjenje od plaćanja poreza na dobit i dohodak za period od 8 godina od početka obavljanja djelatnosti. Nastavljeno je sa primjenom instituta reprograma poreskog i neporeskog duga, plaćanjem poreza na dobit u ratama, kao i odloženim plaćanjem carinskog duga. Poseban akcenat je dat aktivnostima vezanim za usklađivanje poreskog i carinskog zakonodavstva sa Acquis-em. Poresko i carinsko zakonodavstvo Crne Gore, posebno u dijelu koji se odnosi na carinsku tarifu i indirektno poreze (akcize i PDV), je najvećim dijelom usklađeno sa pravnom tekovinom EU. Jedan od prioriteta poreske politike, u 2012.godini odnosio se i na intenziviranje aktivnosti na polju suzbijanja sive ekonomije, posebno kod prometa u maloprodaji i prometa akciznih proizvoda, kao najosjetljivijih područja oporezivanja radi obezbjeđenja dodatnih prihoda u Budžet. S tim u vezi, a u

cilju transparentnosti i poboljšanja discipline poreskih obveznika uvedena je i obaveza objavljivanja liste najvećih poreskih dužnika na internet stranici poreskog organa.

II. STRUKTURA POREZA

Osnovnu strukturu poreza u Crnoj Gori čine: carine, akcize, porez na dodatu vrijednost, porez na dobit pravnih lica, porez na dohodak fizičkih lica, porez na promet nepokretnosti, porez na nepokretnosti, kao i jedan broj manjih poreza (za korišćenje pojedinih dobara, za usluge osiguranja i dr.), doprinosi za obavezno socijalno osiguranje (za penzijsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje od nezaposlenosti), više vrsta taksa (sudske, administrativne, komunalne, boravišne, od opšteg interesa), kao i više vrsta naknada (naknada za korišćenje državnih puteva, naknada za korišćenje šuma, naknada za korišćenje voda i dr.).

Tabela 1: Uporedni pregled ostvarenih javnih prihoda po vrstama u 2011. i 2012. godini:

<i>Vrsta prihoda</i>	<i>Ostvareno u 2011</i>	<i>Ostvareno u 2012</i>	<i>Stopa rasta</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<i>I Državni prihodi</i>	<i>1161.4</i>	<i>1144.4</i>	<i>-1.46</i>
<i>1. Carine</i>	<i>43.7</i>	<i>29</i>	<i>-33.64</i>
<i>2. Akcize</i>	<i>143.4</i>	<i>152.7</i>	<i>6.49</i>
<i>3. Porez na dodatu vrijednost</i>	<i>399.8</i>	<i>361.9</i>	<i>-9.48</i>
<i>4. Porez na dobit pravnih lica</i>	<i>36.1</i>	<i>64</i>	<i>77.29</i>
<i>5. Porez na dohodak fizičkih lica</i>	<i>106.9</i>	<i>107.6</i>	<i>0.65</i>
<i>6. Porez na promet nepokretnosti</i>	<i>12.4</i>	<i>14.4</i>	<i>16.13</i>
<i>7. Porez na upot. put. mot. vozila, plov.objekata i letilica</i>	<i>7.7</i>	<i>7.7</i>	<i>0.00</i>
<i>8. Porez na promet upot.mot. vozila, plov.objekata i letilica</i>	<i>2.3</i>	<i>2.3</i>	<i>0.00</i>
<i>9. Porez na premije osiguranja</i>	<i>1.9</i>	<i>2</i>	<i>5.26</i>
<i>10. Dopr. za obav. soc.osiguranje</i>	<i>351.2</i>	<i>362.2</i>	<i>3.13</i>
<i>10.1. Penzijsko invalid.osiguranje</i>	<i>213.5</i>	<i>216.5</i>	<i>1.41</i>
<i>10.2. Zdravstveno osiguranje</i>	<i>120.5</i>	<i>125.7</i>	<i>4.32</i>
<i>10.3. Osiguranje od nezaposlenosti</i>	<i>10.8</i>	<i>10</i>	<i>-7.41</i>
<i>10.4. Ostali doprinosi</i>	<i>6.4</i>	<i>10</i>	<i>56.25</i>
<i>11. Takse</i>	<i>16.5</i>	<i>16</i>	<i>-3.03</i>
<i>12. Naknade</i>	<i>39.5</i>	<i>24.6</i>	<i>-37.72</i>
<i>II Lokalni prihodi</i>	<i>100.5</i>	<i>123.4</i>	<i>22.79</i>
<i>1. Porezi</i>	<i>44.4</i>	<i>51.0</i>	<i>14.86</i>
<i>2. Takse</i>	<i>5.7</i>	<i>5.5</i>	<i>-3.51</i>
<i>3. Naknade</i>	<i>37.8</i>	<i>52.2</i>	<i>38.10</i>
<i>4. Ostali prihodi</i>	<i>12.6</i>	<i>14.7</i>	<i>16.67</i>
<i>Ukupno (I +II):</i>	<i>1261.9</i>	<i>1267.8</i>	<i>0.47</i>

Primjenom navedenih poreskih oblika u 2012.godini državni prihodi u 2012. godini (1.144,4mil.€) su smanjeni za 1.5%, dok su lokalni prihodi (123.4 mil €) veći za 22.8%. Ukupni prihodi ostvareni su u iznosu od 1.267,8 mil.€ (prosječno mjesečno 105.6 mil.€), što je 0.5 % veće u odnosu na prethodnu godinu. U strukturi navedenih prihoda na državne prihode odnosi se 90.3%, a na lokalne 9.7%. Poređenja radi, u 2011. godini državni prihodi su učestvovali sa 92%, a lokalni sa 8%. Izmjenom poreskih propisa ustupljeni su dodatni prihodi sa državnog na lokalni nivo.

U strukturi državnih prihoda za 2012.godinu (1.144,4mil.€) porezi učestvuju sa 62,3 %, doprinosi za obavezno socijalno osiguranje 31,6%, carine 2,5%, takse 1,4% i naknade 2,2%. U strukturi državnih prihoda za 2011.godinu (1.161,4 mil.€) porezi su učestvovali sa 61,2%, doprinosi 30,2%, carine 3,8%, takse 1,4% i naknade 3,4%.

U strukturi lokalnih prihoda za 2012.godinu (123.4 mil.€) lokalni porezi učestvuju sa 41,3%, takse 4,5%, naknade 42,3% i ostali prihodi 11,9 %. U strukturi lokalnih prihoda za 2011.godinu (100.5 mil.€) porezi su učestvovali sa 44,2%, takse 5,7%, naknade 37,6% i ostali prihodi 12,5 %.

Ukupni prihodi fiskalnog karaktera u 2012.godini (1.267,8 mil.€) u procijenjenom BDP-u za 2012. godinu (3.324 mil €) učestvuju sa 38.1%, a u 2011. godini to učešće je iznosilo 39%, što znači da je u ovom izvještajnom periodu, u odnosu na prethodnu godinu, učešće fiskalnih prihoda smanjeno za 0.8 indeksna poena. Državni prihodi (1.144,4mil.€) u procijenjenom BDP-u za 2012. godinu učestvuju sa 34.4%, dok je u 2011. godini učešće ovih prihoda u BDP-u iznosilo 35,9%.

U narednom tekstu pojedinačno su obrađena normativna rješenja za sve poreske oblike, fiskalni efekti po osnovu primjene tih rješenja sa posebnim osvrtom na njihovu usklađenost sa Acquis-em.

A. Državni prihodi

1. Akcize

Normativna rješenja

Obaveza plaćanja akcize utvrđena je **Zakonom o akcizama**,¹ a u primjeni je od 1. aprila 2002. godine. Tim zakonom uvedena je obaveza plaćanja akcize za tri grupe proizvoda, i to: alkohol i alkoholna pića, duvan i duvanske proizvode i mineralna ulja, njihove derivate i supstitute. Od 1. aprila 2012. godine, u naš akcizni sistem, kao akcizni proizvodi uvedeni su kafa i gazirana voda. Akciza se plaća na akcizne proizvode proizvedene u Crnoj Gori i akcizne proizvode koji se uvoze u Crnu Goru. Obveznik plaćanja akcize je proizvođač i uvoznik akciznih proizvoda dok je Zakonom predviđena mogućnost da se akcizna obaveza može prenijeti sa uvoznika, odnosno proizvođača na imaoca akcizne dozvole, odnosno oslobođenog korisnika akcize.

U decembru 2011. godine izvršene su izmjene *Zakona o akcizama* koje su se uglavnom odnosile na nastavak kontinuiranog i postepenog usklađivanja visine akcize na cigarete. Naime, navedenim izmjenama, koje su počele da se primjenjuju od 1. januara 2012. godine, izvršeno je povećanje specifične akcize na cigarete sa 10€ na 15€ za 1000 komada cigareta i smanjenje proporcionalne stope sa postojećih 37% na 36% od maloprodajne cijene cigareta.

¹ „Sl. list RCG“, br. 65/01, 76/05 i „Sl. list RCG“ br. 7608, 50/09, 78/10, 61/11 i **28/12**

Navedenim izmjenama izvršeno je i povećanje akcize za alkohol i alkoholna pića sa postojećih 70€ na 100 €/hl za srednja alkoholna pića, odnosno sa 550 € na 650 €/hl etil alkohola kao i smanjenje akcize na dizel gorivo sa 370 na 350 Eura na 1000 litara, kako bi se ublažili negativni efekti rasta cijena goriva na svjetskom tržištu.

Jedan od prioriteta poreske politike, u prethodnoj godini odnosio se i na intenziviranje aktivnosti na polju suzbijanja sive ekonomije, posebno kod prometa akciznih proizvoda, kao i obezbjeđenje dodatnih prihoda u Budžetu. U tom cilju, a imajući u vidu evidentne nepravilnosti koje su zabilježene kod prometa mineralnih ulja koja se koriste za grijanje (lož ulje i plin), *Zakonom o dopunama Zakona o akcizama* izvršeno je revidiranje akcizne politike za navedene vrste mineralnih ulja, uspostavljanjem sistema refundiranja dijela plaćene akcize, kako bi se uvela efikasnija kontrola i smanjio prostor za zloupotrebe.

U tom cilju, Ministarstvo finansija donijelo je Pravilnik o dopunama Pravilnika o primjeni Zakona o akcizama kojim su propisani bliži uslovi i način povraćaja dijela plaćene akcize za navedene vrste mineralnih ulja.

Usklađenost Zakona o akcizama sa Acquis-em

Zakon o akcizama je u potpunosti usklađen sa sljedećim Direktivama EU:

- Direktivom Savjeta EU 92/80/EEC (izmjene: 1999/81 EEC, 2002/10/EC i 2010/12 EC) o ujednačavanju akciza na duvanske proizvode, izuzev cigareta,
- Direktivom Savjeta EU 95/59/EEC (izmjene: 1999/81 EEC, 2002/10/EC) i 2010/12/EC) o porezima koji nisu porez na promet, koji se primjenjuju na potrošnju obrađenog duvana,
- Direktivom Savjeta 92/83/EEC o usklađivanju strukture akcize na alkohol i alkoholna pića,i
- Direktivom Savjeta 92/84/EEC o ujednačavanju akcize na alkohol i alkoholna pića.

Preostalo je usklađivanje sa sljedećim relevantnim Direktivama EU, i to:

- Direktivom Savjeta EU 92/79/ EEC (izmjene: 1999/81 EEC, 2002/10/EC i 2010/12/EC) o ujednačavanju akciza na cigarete,
- Direktivom Savjeta EU 2003/96/EEC o restruktuiranju okvira Zajednice za oporezivanje energenata i električne energije,
- Direktivom Savjeta 2008/118/ EEC o opšim postupcima sa akciznim proizvodima i o držanju, kretanju i nadzoru nad tim proizvodima, kojom se ukida Direktiva Savjeta 92/12/ EEC.

Postepena harmonizacija akciznog zakonodavstva sa Direktivom EU 92/79/ EEC odnosi se na uskladjivanje zakonodavstva sa propisanim minimumom akcize na cigarete u iznosu od 64 €/1000 komada cigareta (kod nas taj minimum sada iznosi 33€/1000 komada cigareta), koje mora biti postepeno zbog stabilnosti trzista.

Usklađivanje akciznog zakonodavstva sa Direktivom EU 2003/96/EEC, preostalo je samo u dijelu opsega proizvoda odnosno uvođenja novih akciznih proizvoda u naš akcizni sistem (električna energija, ugljen, koks i prirodni gas).

Usklađivanje akciznog zakonodavstva sa Direktivom 2008/118/ EEC je načelno izvršeno međutim s obzirom da je navedenom propisan tretman akciznih proizvoda za države članice EU, to znači da će se usklađivanje sa navedenom direktivom završiti ulaskom u EU.

Ostvarenje prihoda

Prema podacima Poreske uprave zaključno sa 2012. godinom registrovano je 337 akciznih obveznika, od čega 330 pravnih lica i sedam preduzetnika.

Na osnovu podataka Poreske uprave o zaduženju akciznih dokumenata koja prate akciznu robu namijenjenu skladištenju u akciznom skladištu, zaključno sa 2012. godinom, aktivna su akcizna skladišta kod obveznika, i to: AD,,Jugopetrol ,,Kotor - skladištenje mineralnih ulja, njihovih derivata i supstituta, DOO"PETROL CRNA GORA MNE" Cetinje ("PETROL BONUS") – skladištenje mineralnih ulja, njihovih derivata i supstituta i DOO,,NEKSAN,,Nikšić – skladištenje alkoholnih proizvoda. Napominjemo, da shodno zakonskom rješenju prema kome obaveza obračunavanja akcize za cigarete kod uvoza nastaje danom preuzimanja kontrolnih akciznih markica, i da se ista plaća u roku od 60 dana od dana preuzimanja tih markica, prestala je potreba za registrovanjem akciznih skladišta za ovu vrstu akciznih proizvoda.

Ostvareni prihodi od akciza za 2012. godinu iznosili su 152,7 mil. € (pros. mjes 12,7 mil. €) i u odnosu na prethodnu godinu (143,3 mil.€), veći su 6,2%.

Tabela 2: Pregled ostvarenih prihoda od akciza po vrstama proizvoda u 2011 i 2012 godini

Red. br.	Vrsta akciznog proizvoda	2011.god. (u mil.€)	2012.god. (u mil.€)	%
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1.	Akciza na uvozne proizvode	135,9	145,7	6,8
1.1.	Akciza na mineralna ulja	89,3	92,7	3,7
1.2.	Akciza na alkoh. i alkohol.pića	3,4	3,9	12,9
1.3.	Akciza na duvan.proizvode	43,2	45,0	4
1.4.	Akciza na kafu	-	1,4	-
1.5.	Akciza na gaziranu vodu	-	2,7	-
2.	Akciza na domaće proizvode	7,4	7,0	-5,5
2.1.	Akciza na alkoh. i alkohol.pića	6,5	6,9	5,8
2.2.	Akciza na duvan.proizvode	0,9	0.1	-89
	Ukupno:	143,3	152,7	6.2

Izvor: Državni Trezor, Poreska uprava i Uprava carina

Ostvareni prihodi od akciza na *uvozne akcizne proizvode* u ovom izvještajnom periodu iznose 145,7 mil. € i u odnosu na isti period prethodne godine (135,9mil. €) veći su 6,8%. Od navedenog iznosa na mineralna ulja odnosi se 92,7 mil.€ (63,6%), alkohol i alkoholna pića 3,9mil.€ (2,7%), duvanske proizvode 45,0 mil.€ (30,9%), kafe 1,4mil.€ (0,09%) i gazirane vode 2,7mil.€ (1,8%).

Prihodi od akciza na *domaće akcizne proizvode* u ovom izvještajnom periodu iznose 7,0 mil. € i u odnosu na isti period prethodne godine (7,4 mil.€) manji su za 5,5%. Od navedenog iznosa, na alkohol i alkoholna pića se odnosi 6,9 mil.€ i veći su u odnosu na isti period prethodne godine za 5,8%. Prihodi od akciza na domaće duvanske proizvode u 2012. godini iznosili su 0,1 mil. €. i manji su u odnosu na prethodnu godinu za 89%. Razlog smanjenja prihoda od akciza je promjena poslovne politike DKP koji se u 2012.godini oprijedilo na izvoz proizvedenih duvanskih proizvoda.

Prihodi od akciza na *mineralna ulja* za izvještajni period iznose 92,7 mil. € i u odnosu na isti period prethodne godine (89,3 mil. €) veći su 3,7%.

Prihodi od akciza na *alkohol i alkoholna pića* u izvještajnom periodu iznose 10,8 mil. €, od čega se na domaće proizvode odnosi 6,9 mil. € (63,8%), a na uvozne 3,9 mil. € (36,2 %). Prihodi po ovom osnovu u odnosu na prethodnu godinu (9,9 mil. €), veći su za 8,4 %, a povećanje prihoda zabilježeno je kod uvoznog alkohola i alkoholnih pića (12,9%) i kod domaćeg alkohola i alkoholnih pića (5,8%).

Ostvareni prihodi od akciza na *duvanske proizvode* za izvještajni period iznose 45,1 mil. € i u odnosu na prethodnu godinu (44,1 mil. €) veći su 2,2%. Povećanje naplate akcize na duvanske proizvode (posebno na cigarete), rezultat je promjene zakonskih rješenja posebno u dijelu koji se odnosi na visinu specifične i ad valorem akcize na cigarete.

Imajući u vidu postojeća zakonska rješenja, u 2012. godini izvršen je povraćaj, odnosno preusmjer akcize u iznosu od 5.365.911,05€, od čega se 3.867.477,87€ odnosi na povraćaj akcize, a 1.498.433,18€ za preusmjer akcize za izmirenje drugih fiskaliteta.

2. Porez na dodatu vrijednost

Normativna rješenja

Obaveza plaćanja poreza na dodatu vrijednost uvedena je **Zakonom o porezu na dodatu vrijednost**² čija su osnovna rješenja u primjeni od 1. aprila 2003.godine. Oporezivanje prometa proizvoda i usluga vrši se prema mjestu potrošnje, primjenom principa odredišta, odnosno destinacije. Ovo rješenje podrazumijeva da je izvoz proizvoda oslobođen plaćanja PDV, a uvoz proizvoda se oporezuje i ima isti tretman kao domaći proizvodi. Obveznik plaćanja ovog poreza je pravno i fizičko lice čiji je oporezivi promet na godišnjem nivou veći od 18.000 €. Do 1.januara 2006.godine sve oporezive isporuke proizvoda i usluga bile su oporezovane po jedinstvenoj opštoj stopi od 17%, a tada je uvedena snižena stopa od 7% za određeni broj proizvoda i usluga koji su od značaja za životni standard građana.

Usklađenost sa Acquis-em - Zakon o porezu na dodatu vrijednost, kao i propisi doneseni na osnovu tog zakona, u značajnoj mjeri su usklađeni sa Acquis-em (Direktiva 2006/112/EC). Programom rada Vlade za IV kvartal ove godine predviđene su izmjene i dopune ovog Zakona kako bi se izvršilo dalje usklađivanje postojećih zakonskih rješenja sa evropskim zakonodavstvom.

Ostvarenje prihoda

Za plaćanje PDV registrovano je 26.469 obveznika, od čega se 91,9% (24.318) odnosi na pravna lica, a 8,1% (2.151) na fizička lica. Od ukupnog broja registrovanih poreskih obveznika (49.720) na obveznike PDV odnosi se 53,2%. Broj PDV obveznika u u 2012 godini u odnosu na prethodnu godinu povećan je 7,6%. Ukupno ostvareni promet proizvoda i usluga (oporezivi i oslobođeni) za 2012.godinu iznosio je 7.461,4 mil. € i u odnosu na prethodnu godinu (7.567,4 mil.€) smanjen je 1,4%.

² „Službeni list RCG“, broj 65/01, 38/02, 72/02, 21/03 i 76/05 i „Službeni list CG“, broj 16/07

Tabela 3: Uporedni pregled ostvarenog prometa proizvoda i usluga za 2012. i 2011. godinu

Vrsta prometa	2011. god.		2012.god.	
	<i>Iznos (u hilj. €)</i>	<i>% učešća</i>	<i>Iznos (u hilj. €)</i>	<i>% učešća</i>
1	2	3	4	5
<i>Oporezivi promet po stopi od 17%</i>	5.542.463	73,3	5.389.868	72,2
<i>Oporezivi promet po stopi od 7%</i>	796.536	10,5	835.887	11,2
<i>Oporezivi promet po stopi od 0%</i>	870.999	11,5	863.374	11,6
<i>Oslobodjeni promet</i>	357.377	4,7	372.284	5,0
Ukupno:	7.567.375	100,0	7.461.413	100,0
<i>prosječno mjesečno</i>	630.614		621.784	

Iz prethodne tabele proizilazi da je u 2012. godini u odnosu na prethodu godinu zabilježeno smanjenje oporezivog prometa za 1,7% i povećanje oslobođenog za 4,2%. U strukturi ukupno ostvarenog prometa, promet koji je oslobođen plaćanja PDV učestvuje sa 5,0 %, a u prethodnoj godini to učešće je iznosilo 4,7 %, što znači da je u ovom izvještajnom periodu došlo do povećanja prometa koji je oslobođen PDV za 0,3 indeksna poena.

Bruto naplata po osnovu PDV (pri uvozu i po poreskim prijavama) za 2012. godinu iznosi 436,8 mil. € (pros.mjes. 36,4 mil. €) i u odnosu na prethodnu godinu (458,0 mil. €) manja je za 4,6 %. Pri uvozu proizvoda, od strane Uprave carina naplaćeno je 290,1 mil.€ (66,4%), a u zemlji (po poreskim prijavama) od strane Poreske uprave 146,7 mil. € (33,6%). Učešće prihoda od PDV kod uvoza proizvoda u bruto PDV prihodima u 2012. godini u odnosu na 2011.godinu je povećano sa 65,8% na 66,4%, a kod Poreske uprave je smanjeno sa 34,2% na 33,6%.

Tabela 4: Uporedni pregled uplata po osnovu PDV pri uvozu i u zemlji za 2012. i 2011.godinu:

Vrsta prihoda	Naplata u 2011.god. (u mil.€)	Naplata u 2012. god. (u mil.€)	Index (3:2)
1	2	3	4
I PDV pri uvozu			
<i>1. bruto naplata</i>	301,3	290,1	96,28
<i>2. povraćeno por.obveznicima</i>	39,2	55,5	141,58
<i>3. neto naplata (1-2)</i>	262,1	234,6	89,51
II PDV u zemlji			
<i>4. bruto naplata</i>	156,7	146,7	93,62
<i>5. povraćeno por.obveznicima</i>	19,0	19,4	102,1
<i>6. neto naplata (4-5)</i>	137,7	127,3	92,45
Svega neto naplata (3+6)	399,8	361,9	90,52
<i>Prosječno mjesečno</i>	33,3	30,1	90,39

Izvor: Državni Trezor, Poreska uprava i Uprava carina

Od bruto naplate po osnovu PDV u 2012. godini (436,8 mil. €) za povraćaj PDV-a poreskim obveznicima opredijeljeno je 38,6 mil. €, za preusmjeravanje sredstava za plaćanje drugih poreskih obaveza 28,3 mil €, za preusmeravanje sredstava iz PDV kredita za plaćanje PDV pri uvozu 8,0 mil.€

(od čega preko Poreske uprave 19,4 mil.€ i Državnog trezora 55,5 mil.€) tako da neto naplata (prihod) od PDV za izvještajni period iznosi 361,9 mil. €, što u odnosu na prethodnu godinu (399,8 mil. €) čini smanjenje od 9,5%. Prihodi od PDV (neto naplata) čini 10,9 % procijenjenog BDP za 2012. godinu (3.324 mil. €).

Učešće PDV koji je vraćen poreskim obveznicima u 2012.godini (74,9 mil.€), u ukupnoj bruto naplati od PDV (436,8 mil.€) iznosi 17,1%, a u prethodnoj godini to učešće je iznosilo 12,7%, što znači da je u ovom izvještajnom periodu došlo do povećanja PDV koji je vraćen poreskim obveznicima za 4,4 indeksna poena.

Olakšice kod plaćanja PDV

Zakonom o PDV omogućeno je korišćenje poreskih olakšica po osnovu isporuke proizvoda i usluga koje služe za službene potrebe diplomatskih i konzularnih predstavništava i međunarodnih organizacija. Ovo pravo se ostvaruje neposredno prilikom isporuke proizvoda, odnosno usluga uz prezentaciju poreske identifikacione kartice. Prema podacima Poreske uprave, zaključno sa decembrom 2012. godine, izdato je 112 poreskih identifikacionih kartica, odnosno 63,3 % manje u odnosu na prethodnu godinu.

Takođe, Zakonom je omogućeno i korišćenje poreskih olakšica kod plaćanja PDV u slučajevima kada je međunarodnim sporazumom, odnosno ugovorom predviđeno da se donatorska sredstva ne mogu koristiti za plaćanje poreza u Crnoj Gori.

3. Porez na dobit pravnih lica

Normativna rješenja

Oporezivanje dobiti pravnih lica uređeno je **Zakonom o porezu na dobit pravnih lica**³ čija su osnovna rješenja u primjeni od 1. januara 2002. godine. Prema odredbama navedenog zakona obveznik poreza na dobit je rezidentno, odnosno nerezidentno pravno lice koje obavlja djelatnost radi sticanja dobiti. Predmet oporezivanja rezidentnog pravnog lica je dobit koju to lice ostvari u Crnoj Gori i izvan Crne Gore, a predmet oporezivanja nerezidenta je dobit koju to lice ostvari u Crnoj Gori. Stopa poreza na dobit, iznosi 9% i ova stopa je jedna od najnižih stopa u regionu. Radi stimulisanja privrednih aktivnosti u nedovoljno razvijenim područjima izmjenama ovog zakona u 2012 godini uvedena je mogućnost korišćenja poreske olakšice za otpočinjanje biznisa u privredno nedovoljno razvijenim opštinama. Naime, predviđeno je da novoosnovano pravno lice u privredno nedovoljno razvijenim opštinama, koje obavlja proizvodnu djelatnost, oslobađa se plaćanja poreza na dobit za prvih osam godina od početka obavljanja djelatnosti. Ovu olakšicu mogu da koriste i druga pravna lica koja osnivaju poslovnu jedinicu u privredno nedovoljno razvijenim opštinama.

Usklađenost sa Acquis-em - Propisi koji se odnose na oporezivanje dobiti pravnih lica zahtijevaju usklađivanje sa Acquis-om u dijelu koji se odnosi na oporezivanje dividendi, kamata, statusnih promjena pravnih lica i statusa povezanih lica.

Postojeća zakonska rješenja pretežnim dijelom su usklađena sa relevantnim propisima Evropske unije iz ove oblasti, a prije svega sa: *Direktivom Savjeta EU 90/435 EEC o zajedničkom sistemu oporezivanja matičnih društava i zavisnih društava iz različitih država članica (poslednji put*

³ ("Službeni list RCG", br.65/01, 80/04 i "Službeni list CG", br. 40/08, 86/09 i 14/12)

izmijenjena sa Direktivom Savjeta 2003/123/EC); Direktivom Savjeta EU 90/434 EEC o zajedničkom sistemu oporezivanja kod spajanja, razdvajanja, prenosa imovine i razmjene dionica između društava iz različitih država članica (posljednji put izmijenjena sa Direktivom Savjeta 2005/19/EC); Direktivom Savjeta EU 2003/49/EC o zajedničkom sistemu oporezivanja kamata i autorskih naknada između povezanih društava iz različitih država članica EU.

Dalje usklađivanje propisa o oporezivanju dobiti sa Acquis izvršiće se u skladu sa dinamikom utvrđenom Nacionalnim programom za integraciju Crne Gore u EU (NPI), sa opredjeljenjem da te aktivnosti budu u skladu sa ekonomskim interesima Crne Gore i obavezama koje proističu iz SSP-a.

Ostvarenje prihoda

Prihodi od poreza na dobit pravnih lica u 2012.godini ostvareni su u iznosu 64 mil.€ (pros. mjes. 5.3 mil.€) i u odnosu na prethodnu godinu (36.1 mil.€) veći su za 77.3%. U strukturi ostvarenih prihoda po navedenom osnovu, na porez na dobit se odnosi 30.4 mil.€ (47.5%), porez na dividende i udjele u dobiti 28.1 mil.€ (43.9%) i porez na autorske naknade i kamate 5.5 mil.€ (8.6%).

Tabela 5: Upporedni pregled ostvarenih prihoda od poreza na dobit pravnih lica za 2012. i 2011.godinu:

IZVORI DOBITI	Ostvareno 2011 u mil.€	Ostvareno 2012 u mil.€	Index
<i>Porez na dobit</i>	27	30.4	12.59
<i>Porez na dividende i udjele u dobiti</i>	4	28.1	602.5
<i>Porez na autorske naknade i kamate</i>	5.1	5.5	7.84
Ukupno	36.1	64	77.28

4. Porez na dohodak fizičkih lica

Normativna rješenja

Oporezivanje dohotka fizičkih lica uređeno je **Zakonom o porezu na dohodak fizičkih lica**⁴, čija su osnovna rješenja u primjeni od sredine 2002. godine. Ovim zakonom uvedeno je plaćanje poreza na dohodak fizičkih lica za rezidentna i nerezidentna fizička lica. Predmet oporezivanja fizičkog lica je dohodak koji je ostvaren po osnovu: ličnih primanja, samostalne djelatnosti, imovine i imovinskih prava, kapitala i kapitalnih dobitaka.

Od 1. januara 2007.godine je uvedena jedinstvena (proporcionalna) poreska stopa od 9%, sa odloženim rokom primjene od 01. januara 2010. godine, dok je u prelaznom periodu 2007. i 2008. godini poreska stopa iznosila 15%, a za 2009. godinu stopa je iznosila 12%.

⁴ "Sl.list RCG", br. 65/01, 37/04 i 78/06 i "Službeni list CG", broj 86/09, 14/12 i 6/13

Dosadašnje izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica predstavljaju kontinuitet reformskih aktivnosti u oblasti poreske politike i usmjerene su na smanjenje poreskih oslobođenja i poreskih olakšica uz izjednačavanje poreskog opterećenja dobiti kompanija i zarada zaposlenih. Radi stimulisanja privrednih aktivnosti u nedovoljno razvijenim područjima izmjenama ovog zakona u 2012 godini uvedena je mogućnost korišćenja poreske olakšice za preduzetnike u privredno nedovoljno razvijenim opštinama.

Usklađenost sa Acquis-em - Propisi koji se odnose na oporezivanje dohotka fizičkih lica ne zahtijevaju značajnije usklađivanje sa Acquis-em, osim u dijelu koji se odnosi na usaglašavanje poreskog tretmana nerezidentnih fizičkih lica sa Preporukom Evropske komisije 94/79/EC.

Ostvarenje prihoda

Naplaćeni prihodi od poreza na dohodak fizičkih lica za 2012. godinu iznose 107.6 mil. € i u odnosu na prethodnu godinu (106.9 mil.€) povećani su za 0.65%. U strukturi ukupno naplaćenih prihoda po navedenom osnovu na lična primanja odnosi se 88.6%, na samostalnu djelatnost 1.4%, prihode od imovine i imovinskih prava 2.5 % i prihode od kapitala i ostalih izvora 7.5%.

Tabela 6: Uporedni pregled prihoda od poreza na dohodak fizičkih lica za 2011. i 2012. godini

<i>IZVORI DOHOTKA</i>	<i>Ostvareno 2011 u mil.€</i>	<i>Ostvareno 2012 u mil.€</i>	<i>Index</i>
<i>Lična primanja</i>	97.3	95.3	97.94
<i>Samostalna djelatnost</i>	1.6	1.5	93.75
<i>Imovina i imovinska prava</i>	1.5	2.7	180.00
<i>Kapital i ostalo</i>	6.5	8.1	124.62
<i>Ukupno</i>	<i>106.9</i>	<i>107.6</i>	<i>100.65</i>

Ako se posmatra ostvarenje prihoda po izvorima u 2012 godini, uočava se da je došlo do smanjenja prihoda od poreza na zarade zaposlenih za 2.1% i poreza na prihode od samostalne djelatnosti 6.3%, dok su prihodi od poreza na prihode od imovine i imovinskih prava povećani za 80% i poreza na kapital i ostale prihode za 24.6%.

Prihodi od poreza na dohodak fizičkih lica pripadaju budžetu Države (oko 77%), Egalizacionom fondu (11%) i budžetima opština (12%), izuzev Glavnog grada kome pripada 13% i Prijestonice kojoj pripada 16%. Naplaćeni prihodi od poreza na dohodak fizičkih lica raspoređeni su budžetu države u iznosu od 82.3 mil.€, budžetima opština u iznosu od 13.5 mil.€ i Egalizacionom fondu u iznosu od 11.8 mil.€.

5. Porez na promet nepokretnosti

Obaveza plaćanja poreza na promet nepokretnosti (osim novoizgrađenih nepokretnosti) uvedena je **Zakonom o porezu na promet nepokretnosti**⁵, čija su osnovna rješenja u primjeni od početka 2004. godine. Stopa poreza na promet nepokretnosti iznosi 3% tržišne vrijednosti nepokretnosti. Prihodi po ovom osnovu, primjenom novih zakonskih rješenja, počev od 2011. godine dijele se između budžeta Države i budžeta opština, u srazmjeri 10%:90%, s tim što se 10% od ukupno ostvarenih prihoda opštinama usmjeravalo preko Egalizacionog fonda. Oslobodjenja od plaćanja poreza na promet nepokretnosti predviđena su za nepokretnosti koje stiču državni organi, organi lokalne uprave, kao i međunarodne organizacije. Zakonom je predviđena i mogućnost oslobođenja od plaćanja poreza u slučaju rješavanja stambenog pitanja, a najviše do 20 m² po članu domaćinstva.

Ostvareni prihodi po osnovu *poreza na promet nepokretnosti* za 2012. godinu iznose 14,4 mil. €, i u odnosu na prethodnu godinu (12,4 mil. €) veći su za 16,13%, što je rezultat povećanog obima prometa nepokretnosti u izvještajnom periodu. Od navedenog iznosa sredstava, budžetu Države je opredijeljeno 1,4 mil. € (10%), a budžetima opština 13,0 mil. € (90%). Od navedenog iznosa raspoređenog budžetima opština, direktno je raspoređeno 11,6 mil.€, a indirektno, preko Egalizacionog fonda 1,4 mil. €.

Ova vrsta poreza nije izričito regulisana propisima EU, stoga ne postoji obaveza njegovog usklađivanja sa Acquis-em.

6. Porez na promet upotrebljivanih motornih vozila, plovni objekata, vazduhoplova i letilica

Obaveza plaćanja poreza na promet upotrebljivanih motornih vozila, plovni objekata, vazduhoplova i letilica, uređena je *Zakonom o porezu na promet upotrebljivanih motornih vozila, plovni objekata, vazduhoplova i letilica*⁶, čija su rješenja u primjeni od oktobra 2003. godine. Obveznik plaćanja ovog poreza je kupac, odnosno sticalac upotrebljavanog motornog vozila, plovni objekta, vazduhoplova ili letilice, pod uslovom da se na njihov promet ne plaća PDV. Poreska stopa iznosi 5% tržišne vrijednosti navedenih proizvoda. Poreska oslobodjenja su krajnje reducirana i vezana su za nasljedjivanje i davanje poklona kod prvog naslednog reda. Prihodi ostvareni po ovom osnovu u cjelosti pripadaju budžetu Države.

Ostvareni prihodi po osnovu ovog poreza za 2012.godinu iznose 2,3 mil. €, tj. isto kao i u prethodnoj godini (2011.god.-2,3 mil. €).

Ova vrsta poreza nije izričito regulisana propisima EU, stoga ne postoji obaveza njegovog usklađivanja sa Acquis-em.

⁵ "Službeni list RCG", broj 69/03 i "Službeni list CG", broj 17/07

⁶ "Službeni list RCG", broj 55/03 i "Službeni list CG", br: 73/10 i 40/11

7. Porez na upotrebu putničkih motornih vozila, plovni objekata, vazduhoplova i letilica

Obaveza plaćanja poreza na upotrebu putničkih motornih vozila, plovni objekata, vazduhoplova i letilica uvedena je *Zakonom o porezu na upotrebu putničkih motornih vozila, plovni objekata, vazduhoplova i letilica*⁷, koji je u primjeni od početka maja 2004. godine. Ovaj porez plaćaju pravna i fizička lica koji su vlasnici registrovanih putničkih automobila, plovni objekata, vazduhoplova i letilica, prema propisanoj tarifi. Prihodi po ovom osnovu u cjelosti pripadaju budžetu Države.

Krajem 2009.godine donesen je Zakon o izmjenama Zakona o porezu na upotrebu putničkih motornih vozila, plovni objekata, vazduhoplova i letilica, čija su rješenja u primjeni od 1. januara 2010.godine. Glavna izmjena zakona odnosila se na povećanje visine poreske obaveze na upotrebu putničkih motornih vozila i motocikala (posebno na luksuzna vozila sa većom kubikažom), kao i plovni objekata sa kabinom. Prema navedenim izmjenama propisani porez na upotrebu putničkih vozila, u zavisnosti od kubikaže, kreće se u rasponu od 25 € do 1500 €, a za upotrebu motocikala od 10 € do 300 €, a ukupno umanjeње poreza po osnovu godina starosti vozila ne može preći 50% ukupno propisane visine poreza. Takođe, ukinuto je oslobođenje od plaćanja poreza na upotrebu motornih vozila pojedinih organa i to za: vozila državnih organa i jedinica lokalne samouprave, vozila organa državne uprave i organa jedinica lokalne samouprave, kao i vozila za rent-a car usluge.

Istovremeno, ovim zakonom izvršeno je povećanje visine poreza na upotrebu plovni objekata sa kabinom koji se, u zavisnosti od dužine plovni objekta, kreće u rasponu od 1500 € do 3000 €.

Ostvareni prihodi po osnovu ovog poreza za 2012. godinu iznose 7,7 mil. €, tj. isto kao i u prethodnoj godini (2011.god. - 7,7 mil. €).

Ova vrsta poreza nije izričito regulisana propisima EU, stoga ne postoji obaveza njegovog usklađivanja sa Acquis-em.

8. Porez na premije osiguranja

Obaveza plaćanja poreza na premije osiguranja uvedena je *Zakonom o porezu na premije osiguranja*⁸, koji je u primjeni od početka maja 2004. godine. Porez na premije osiguranja plaća se na usluge osiguranja po osnovu autoodgovornosti i po osnovu kasko osiguranja motornih vozila. Poreska stopa na premije od autoodgovornosti iznosi 6%, a 3% na premije kasko osiguranja motornih vozila. Ovaj porez plaćaju osiguravajuća društva nezavisno od toga da li poslove osiguranja obavljaju lično ili preko svojih zastupnika. Prije uvođenja poreza na dodatu vrijednost na navedene usluge plaćao se porez na promet usluga po stopi od 9%, na iznos tehničke premije, a što u osnovi odgovara visini postojećeg poreskog opterećenja. Za usluge osiguranja imovine nije predviđeno plaćanje poreza, iz razloga kako bi se na taj način doprinijelo smanjenju troškova privrednih subjekata. Prihodi po ovom osnovu u cjelosti pripadaju budžetu Države.

Ostvareni prihodi po osnovu poreza na premije osiguranja za 2012. godinu iznose 2 mil. € i u odnosu na 2011. godinu (1,9 mil. €) veći su za 5,26 %.

⁷ "Službeni list RCG", br: 28/04 i 37/04 i "Službeni list CG", broj 86/09

⁸ "Službeni list RCG", broj 27/04 i 37/04 i "Službeni list CG", br: 73/10 i 40/11

Ova vrsta poreza nije izričito regulisana propisima EU, stoga ne postoji obaveza njegovog usklađivanja sa Acquis-em.

9. Doprinosi za obavezno socijalno osiguranje

Normativna rješenja

Obaveza plaćanja doprinosa za obavezno socijalno osiguranje uređena je **Zakonom o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje**⁹, koji je u primjeni od 1. januara 2008.godine. Ovim zakonom se na jedinstven način uređuje sistem obezbjeđenja sredstava za finansiranje obaveznog socijalnog osiguranja.

Kumulativna stopa doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje iznosi 20,5% (na teret zaposlenog stopa iznosi 15% i na teret poslodavca 5,5%). Kumulativana stopa doprinosa za zdravstveno osiguranje iznosi 12.3% (stopa na teret zaposlenog iznosi 8.5%, a na teret poslodavca 3.8%), a kumulativana stopa doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti iznosi 1% (na teret zaposlenog stopa iznosi 0.5% i na teret poslodavca 0.5%).

Usklađenost sa Acquis-em - Način finansiranja obaveznog socijalnog osiguranja nije standardizovan propisima Evropske unije, stoga ne postoji obaveza usklađivanja postojećih propisa iz ove oblasti sa Acquis-em.

Ostvarenje prihoda

Ostvareni prihodi po osnovu doprinosa za obavezno socijalno osiguranje (penzijsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje od nezaposlenosti) za 2012. godinu iznose 352.2 mil.€ (pros. mjes. 29.4 mil.€) i u odnosu na 2011. godinu veći su za 2.1%. U strukturi ukupno naplaćenih prihoda po navedenom osnovu, na doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje se odnosi 216.5 mil. € (61.5%), doprinose za zdravstveno osiguranje 125.7 mil. € (35%) i doprinose za osiguranje od nezaposlenosti 10. mil.€ (2.8%). Pored navedenih doprinosa, prihodi od doprinosa za nezapošljavanje invalida u 2012. godini iznose 10 mil.€.

Tabela 7: Uporedni pregled ostvarenja prihoda od doprinosa za obavezno socijalno osiguranje za 2011. i 2012. godinu.

Doprinosi	2011. god.	2012. god	Index
			3/2
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<i>1. Za penzijsko i invalidsko osiguranje</i>	213.5	216.5	101.4
<i>2. Za zdravstveno osiguranje</i>	120.5	125.7	104.3
<i>3. Za osiguranje od nezaposlenosti</i>	10.8	10.0	92.6
U k u p n o:	344.8	352.2	102.1

⁹ "Sl. List CG", br. 13/07, 79/08, 86/09, 78/10 i 14/12

Prihodi od doprinosa za *penzijsko i invalidsko osiguranje* za 2012. godinu iznose 216.5 mil.€, (pros.mjes. 18 mil.€) i u odnosu na 2011. godinu (213.5 mil.€) veći su 1.4 %.

Prihodi od doprinosa za *zdravstveno osiguranje* za 2012. godinu iznose 125.7 mil.€ (pros.mjes. 10.5 mil.€) i u odnosu na 2011. godinu (120.5 mil.€) povećani su 4.3%.

Prihodi od doprinosa za *osiguranje od nezaposlenosti* za 2012. godinu iznose 10.0 mil.€ (pros.mjes. 0.8 mil.€) i u odnosu na 2012. godinu (10.8 mil.€) niži su 7.4 %.

10.Carine

Normativna rješenja

Carinsko zakonodavstvo obuhvata *Carinski zakon, Zakon o Carinskoj tarifi, Zakon o carinskoj službi*, kao i podzakonske akte (uredbe, pravilnike, uputstva) za primjenu tih zakona.

1.1. **Carinskim zakonom**¹⁰, čija su osnovna rješenja u primjeni od 1. aprila 2003. godine, uređuju se carinski postupak, prava i obaveze lica koja učestvuju u carinskom postupku, kao i prava, obaveze i ovlaštenja carinskog organa. Osnovna zakonska rješenja (carinski postupci, utvrđivanje carinske vrijednosti, pravila o porijeklu robe) najvećim dijelom su usklađena sa Uredbom Savjeta (EEC) broj 2913/92-Carinski zakon Zajednice, kao i pravilima Svjetske trgovinske organizacije (STO) i Svjetske carinske organizacije (SCO).

1.2. Na robu koja se uvozi u carinsko područje Crne Gore plaća se carina po stopama utvrđenim **Zakonom o Carinskoj tarifi**¹¹, čija rješenja su u primjeni od 6. juna 2012. godine. Novim Zakonom izvršeno je usaglašavanje osnovnih carinskih stopa sa carinskim stopama dogovorenim Protokolom o pristupanju Crne Gore Sporazumu iz Marakeša o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije (STO). Carina se obračunava i naplaćuje po procentualnoj stopi u odnosu na vrijednost robe (*"ad valorem"*). Za određene poljoprivredne proizvode, carina se obračunava i u određenom iznosu po jedinici mjere za masu robe (*specifična carina*). Prosječna carinska stopa do primjene navedenog sporazuma je iznosila 6,1% dok za 2013. godinu iznosi 5,88%¹².

Shodno zakonskim ovlaštenjima Vlada je na sjednici od 20. decembra 2012. godine donijela *Uredbu o Carinskoj tarifi za 2013. godinu* („Sl. list CG“, broj 3/13) kojom je izvršeno usaglašavanje nomenklature nacionalne Carinske tarife sa Kombinovanom nomenklaturom EU za 2013. godinu (*Regulativa Komisije broj 927/2012 od 9. oktobra 2012. godine o izmjenama Aneksa I Uredbe Savjeta (EEC), broj 2658/87 od 23. jula 1987. godine o tarifi i statističkoj nomenklaturi i o Zajedničkoj Carinskoj tarifi*). Predmetnom uredbom obuhvaćene su sve izmjene koje se odnose na carinske stope utvrđene sporazumima o slobodnoj trgovini ili drugim međunarodnim sporazumima vezanim za razmjenu roba (STO, SSP, CEFTA, EFTA, Rusija, Ukrajina i Turska), čime se dobilo kodifikovano rješenje koje će olakšati poslovanje privrednicima koji se bave spoljnom trgovinom.

1.3. **Zakonom o carinskoj službi**¹³, čija su osnovna rješenja u primjeni od 2002. godine, uređena je materija koja se odnosi na način rada, kao i prava, obaveze i odgovornosti carinskih službenika. U

¹⁰ "Sl. list RCG", br. 07/02, 38/02, 72/02, 21/03, 31/03, 29/05 i 66/06 i "Sl. list Crne Gore", br. 21/08, 73/10, 01/11 i 40/11

¹¹ „Službeni list CG“, br. 28/12

¹² Prilikom izračunavanja prosječne carinske stope korišćene su tzv. maksimalne carinske stope, kojima je utvrđen gornji limit carinskog opterećenja kad se prilikom uvoza poljoprivrednih proizvoda primjenjuje tzv. kombinovana carina.

¹³ "Službeni list RCG", br. 7/02 i 29/05

proteklom periodu izvršena je jedna izmjena navedenog zakona (u 2005. godini), koja se odnosila na usklađivanje navedenog zakona sa zakonima kojima je regulisan upravni postupak i rad organa državne uprave.

Usklađenost sa Acquis-em - Postojeći carinski propisi su u značajnoj mjeri usklađeni sa Acquis-em (carinska nomenklatura je u potpunosti usklađena) i obavezama koje proizilaze iz SSP-a. Donošenjem Uredbe o postupanju carinskog organa sa robom za koju postoji sumnja da se njome povređuju prava intelektualne svojine ("Službeni list CG", broj 33/11), oblast zaštite prava intelektualne svojine na granici je u potpunosti usaglašena sa relevantnim propisima EU (Uredba Savjeta (EC), broj 1383/2003 i Uredba Komisije (EC), broj 1891/2004, izmjena-1172/2007). Predstoji obaveza usklađivanja Carinskog zakona sa modernizovanim Carinskim zakonom EU (Uredba Evropskog Parlamenta i Savjeta (EC), broj 450/2008) čiju je primjenu EU odložila za 2016. godinu. U međuvremenu, a u skladu sa preporukama iz Analitičkog izvještaja EK za Crnu Goru, planirano je usklađivanje odredbi Carinskog zakona koje se odnose na oslobođenje od plaćanja carine i sigurnosne i bezbjednosne odredbe sa aktuelnim propisima EU (Uredba Savjeta (EC), broj 1186/2009 i Uredba Parlamenta i Savjeta EU (EC), broj 648/2005). Takođe, predstoji obaveza kontinuiranog (godišnjeg) usklađivanja nomenklature nacionalne Carinske tarife sa Kombinovanom nomenklaturom Evropske unije.

Ostvarenje prihoda

Prema podacima Uprave carina ukupna vrijednost uvezene robe u 2012. godini iznosila je 1.823,9 mil. €, što u odnosu na 2011. godinu (1.833,2 mil. €) predstavlja smanjenje od 0,6 %. U narednoj tabeli se daje pregled vrijednosti uvezene robe na koju se po osnovu sporazuma o slobodnoj trgovini¹⁴ primjenjivala preferencijalna stopa i robe pri čijem uvozu se primjenjivala redovna carinska stopa.

Tabela 8: Pregled vrijednosti uvoza za 2011. i 2012. godinu

Vrijed.uvoza	2011. god.	2012. god.	Stopa rasta
1. Sporazumi	916.981	927.022	1,1
2. Ostalo	916.188	896.857	-2,1
Ukupno:	1.833.169	1.823.879	-0,6

Izvor: Uprava carina

Naplaćeni prihodi od carina i naknade za usluge carinskog organa za 2012. godinu iznose 28,7 mil. € (pros. mjes. 2,4 mil.€) i u odnosu na prethodnu godinu (43,7 mil.€) manji su za 34,3%. U strukturi ostvarenih carinskih prihoda, prihodi od carine učestvuju sa 99,8%, a naknade za usluge carinskog organa sa 0,2 %.

Tabela 9: Pregled ostvarenih prihoda od carina i naknada za 2011. i 2012. godinu

Red. broj	Vrsta prihoda	Ostvareno (u hilj. €)		Stopa rasta (4/3)
		2011. g.	2012. g.	
1	2	3	4	5
1.	<i>Carina</i>	43.507	28.635	-34,2
2.	<i>Naknada za usluge carinskog organa</i>	186	63	- 66,1
	UKUPNO:	43.693	28.698	-34,3

Izvor:
Držav
ni
Trezor

¹⁴ SSP, CEFTA, EFTA, Rusija, Ukrajina i Turska

Smanjenje osnovnih carinskih stopa shodno Protokolu o pristupanju Crne Gore STO¹⁵ uticalo je na smanjenje prihoda od carina u 2012. godini. Navedeno je imalo za posledicu i smanjenje stopa dogovorenih u okviru potpisanih sporazuma o slobodnoj trgovini. Najznačajnije smanjenje posmatrano sa fiskalnog aspekta odnosi se na Evropsku uniju, koja uz zemlje CEFTE predstavlja trenutno najznačajnijeg trgovinskog partnera Crne Gore. Prosječna carinska stopa za uvoz proizvoda porijeklom iz zemalja Evropske unije je smanjena sa 1,43% u 2012. godini na 0,96% u 2013. godini. Osim Evropske unije, određeno smanjenje carinskih stopa je izvršeno i kod zemalja članica EFTE i Turske, ali isto nije bitnije uticalo na budžetske prihode jer iz navedenih zemljama trenutno nema značajnijeg uvoza. Pored navedenog manji prihodi od carina posledica su i smanjenja vrijednosti uvoza u 2012. godini.

11. Takse

11.1. Takse na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja

*Zakonom o taksama na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja*¹⁶ propisana je obaveza plaćanja posebnih taksa, i to na: karticu mobilne telefonije (SIM karticu), tarifno brojilo za mjerenje utroška električne energije, priključak kablovske elektronske komunikacione mreže za distribuciju radio i TV programa (kablovski priključak), za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja u ugostiteljskim objektima.

Odredbama navedenog zakona propisano je, između ostalog, da obavezu obračunavanja i plaćanja taksi na sim kartice, tarifno brojilo i kablovski priključak obračunava, obustavlja i uplaćuje mobilni operater, snabdijevač električnom energijom i kablovski distributer. Propisane takse, čiju kontrolu obračunavanja i plaćanja vrši poreski organ, prihod su budžeta Crne Gore. Takođe, navedeni zakon je donesen kao zakon temporalnog karaktera i njegova primjena je predviđena do 1. januara 2014. godine.

Od plaćanja takse na tarifno brojilo, shodno odredbama citiranog zakona, oslobođeni su vlasnici primarnih stambenih objekata i korisnici prava iz socijalne zaštite. Način ostvarivanja navedenog prava na oslobođenje kao i dokumentacija na osnovu koje se ono ostvaruje propisani su *Uredbom o načinu ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja takse na tarifno brojilo* („Službeni list CG“, broj 44/12). Imajući u vidu da se pravo na oslobođenje od takse može ostvariti na osnovu dostavljanje dokumentacije, navedena taksa se obračunava svim korisnicima, nakon čega se, za one koji dostave potrebnu dokumentaciju, vršiti korekcija više plaćene takse umanjenjem računa kroz naredni obračunski period. Prema podacima EPCG, zaključno sa decembrom 2012. godine, oko 12.717 domaćinstava je iskoristilo pravo na oslobođenje od plaćanja navedene takse.

Naplaćeni prihodi po osnovu taksi na pristup određenim uslugama od opšteg interesa i za upotrebu duvanskih proizvoda i elektroakustičnih i akustičnih uređaja, za 2012. godinu, iznose 4,5 mil.€, za pet mjeseci njegove primjene (Zakon se primjenjuje od 6. jula 2012. godine). Takođe, imajući u vidu planirane prihode po osnovu uvođenja navedenog zakona (oko 10 mil.€ na godišnjem nivou), isti se ostvaruju u skladu sa planiranim projekcijama.

¹⁵ Protokol se primjenjuje od 30. aprila 2012. godine

¹⁶ „Službeni list CG“, broj 28/12

11.2. Administrativne takse

Obaveza plaćanja administrativnih taksa propisana je *Zakonom o administrativnim taksama*¹⁷, a koje se plaćaju za spise i radnje koje se vode pred organima državne uprave, organima lokalne uprave i drugim pravnim licima koja imaju javna ovlašćenja. Takođe, ovim zakonom dato je ovlašćenje opštinama da uvide lokalne administrativne takse za radnje i akte koji se vode pred organima lokalne uprave. Visina administrativnih taksa za radnje i akte koji se vode pred organima državne uprave određena je nacionalnom taksenom tarifom, a visina lokalnih administrativnih taksa za radnje i akta koji se vode pred organima lokalne uprave, lokalnom taksenom tarifom.

Sredinom 2008.godine izvršena je izmjena važećeg Zakona o administrativnim taksama, koja je bila uslovljena potrebom da se izvrši: usklađivanje visine administrativnih taksa, koje se odnose na uvoz, izvoz i tranzit sa odredbama člana VIII Opšteg sporazuma o carinama i trgovini, propisivanje konzularnih taksa za spise i radnje koje se vode pred diplomatsko-konzularnim predstavništvima, koje su samo djelimično bile obuhvaćene važećim Zakonom o administrativnim taksama, a većim dijelom saveznom propisima, kao i propisivanje takse za radnje i akte koje nijesu obuhvaćene postojećom Taksenom tarifom (intelektualna svojina i dr.).

Krajem 2008.godine izvršena je izmjena Zakona o administrativnim taksama, u cilju njegovog usklađivanja sa odredbama člana VIII Opšteg sporazuma o carinama i trgovini (GATT), kojim je predviđeno da administrativne takse ne mogu predstavljati posrednu zaštitu domaćih proizvoda ili posredno oporezivanje uvoza, već moraju da odražavaju približni stvarni trošak pružene usluge. Ovim izmjenama izašlo se u susret zahtjevima Svjetske trgovinske organizacije u pogledu izjednačavanja visine taksene obaveze za domaća i strana pravna lica kod obavljanja spoljnotrgovinskog prometa. Pored navedenog, ovim izmjenama izvršeno je proširenje osnova za plaćanje taksene obaveze za radnje i akte koje se odnose na civilnu bezbjednost, obavljanje željezničkog saobraćaja i zapašljavanje stranaca.

U cilju poboljšanja uslova za nesmetano poslovanje i unapređenje poslovnog ambijenta u Crnoj Gori, Zakonom o unapređenju poslovnog ambijenta („Službeni list CG“; broj.40/10), izvršena je izmjena Zakona o administrativnim taksama, odnosno smanjen je iznos administrativne takse koju su u Crnoj Gori plaćali stranci (za privremeni boravak i izdavanje radne dozvole). Takođe, ukinuta je i taksa za izdavanje odobrenja stranom fizičkom i pravnom licu za prevoz robe koja ima svojstvo opasnih materija preko teritorije Crne Gore, jer pribavljanje ovog odobrenja više nije praksa u zemljama u okruženju.

Izmjenom Zakona o administrativnim taksama, tokom 2011 godine koja je bila uslovljena potrebom ukidanja administrativnih taksi koje naplaćuje carinski organ za spise i radnje iz svog djelokruga rada, jer je stav Evropske komisije bio da se naplatom administrativnih taksi pred carinskim organom krše odredbe čl.18 stav 3,

22 i 38 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Crne Gore Evropskoj uniji. Istovremeno, izvršeno je smanjenje visine administrativne takse za izdavanje ličnih dokumenata i odobrenja za strance, jer je postojeća administrativna taksa dovođila u nepovoljan položaj strana fizička lica.

¹⁷ "Službeni list RCG", br.55/03, 46/04 i 81/05, ispr. 2/06 i "Službeni list CG", br. 22/08, 77/08, ispr.3/09, 40/10, 20/11 i ispr.26/11

Navedenim izmjenama izvršeno je usklađivanje postojećeg zakona sa odredbama člana VIII Opšteg sporazuma o carinama i trgovini (GATT), kojim je predviđeno da administrativne takse moraju da odražavaju približni stvarni trošak pružene usluge. Takođe, ukinute su taksene obaveze za rješenja o izdavanju dozvole za rad i preregistraciju organizacijama za osiguranje i agencijama za pružanje usluga u osiguranju, jer je Zakonom o osiguranju propisana obaveza plaćanja posebne naknade za izdavanje navedenih dozvola, te bi plaćanje administrativne takse za izdavanje navedenih spisa značilo dvostruko plaćanje po istom osnovu. Navedenim izmjenama od 01.januara 2012.godine, ukinuto je plaćanje administrativne takse, u visini od 5% vrijednosti prodate robe, za radnje koje preduzima carinski organ u postupku nadzora slobodnih carinskih prodavnica. Navedena taksa plaćala se do 15-og u mjesecu za prethodni mjesec.

Naplaćeni prihodi po osnovu administrativnih taksa za 2012. godinu iznose 8 mil. €, i u odnosu na 2011. godinu (12,6 mil. €), manji su za 36,5 %, što je posledica poslednjih izmjena citiranog zakona kojim su ukinute, odnosno smanjene taksene obaveze za pojedine spise i radnje koje se plaćaju pred organima državne uprave.

Obaveza plaćanja ovih taksa nije standardizovana propisima EU, ali postoji obaveza usklađivanja sa međunarodnim sporazumima i konvencijama.

11.3 .Sudske takse

Obaveza plaćanja sudskih taksa od strane lica po čijem predlogu ili u čijem interesu se preduzima radnja u sudskom postupku propisana je *Zakonom o sudskim taksama*¹⁸.

Ostvareni prihodi po osnovu navedenih taksa za 2012. godinu iznose 3,5 mil. €, i u odnosu na prethodnu godinu (3,9 mil. €), manji su za 10,3%.

Obaveza plaćanja ovih taksa nije standardizovana propisima EU.

12. Naknade za korišćenje prirodnih i drugih dobara i prava od opšteg interesa

Obaveza plaćanja naknada za korišćenje prirodnih i drugih dobara i prava od opšteg interesa utvrđena je zakonima kojima je uređeno korišćenje prirodnih i drugih dobara i prava od opšteg interesa (Zakon o šumama, Zakon o vodama i Zakon o finansiranju upravljanja vodama, Zakon o putevima, Zakon o rudarstvu, Zakon o životnoj sredini, Zakon o igrama na sreću, Zakon o koncesijama, Zakon o učešću privatnog sektora u vršenju javnih usluga i dr.).

Ostvareni prihodi po osnovu navedenih naknada za 2012. godinu iznose 22,4 mil. € i u odnosu na 2011. godinu (35,9 mil.€) smanjeni su 37,60 %. U strukturi prihoda po navedenom osnovu, najveće učešće se odnosi na naknadu za priređivanje posebnih igara na sreću (23,62%), naknadu za korišćenje morskog dobra (20,94%), naknadu za korišćenje šuma (13,79%), godišnju naknadu pri registraciji drumskih motornih vozila (7,12%) i naknadu za korišćenje voda (6,47%).

¹⁸ "Službeni list RCG", broj 76/05 i "Službeni list CG", br. 39/07 i 40/10

13. Lokalni prihodi

Opštine, shodno ovlaštenjima iz **Zakona o finansiranju lokalne samouprave**¹⁹ i ovlaštenjima iz posebnih zakona, mogu uvesti: *opštinske poreze* (prirez porezu na dohodak fizičkih lica i porez na nepokretnosti), *lokalne takse* (administrativne takse, komunalne takse i ostale takse) i *lokalne naknade* (naknadu za komunalno opremanje građevinskog zemljišta, naknade za korišćenje opštinskih puteva, naknade za obavljanje komunalne djelatnosti).

Opštine su, po osnovu *tekućih lokalnih prihoda* (porezi, takse, naknade, prihodi od kamata i novčanih kazni za neblagovremeno plaćanje poreskih obaveza, prihodi koje svojom djelatnošću ostvare opštinski organi) u 2012. godini ostvarile 123,3 mil. € (pros. mjes. 10,3 mil. €), što u odnosu na 2011. godinu (100,5 mil. €) čini povećanje od 22,64%, a što je posledica značajnog povećanja prihoda od naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta (za 40,18%) u odnosu na 2011. godinu.

U strukturi ukupno ostvarenih fiskalnih prihoda (državnih i lokalnih) za 2012. godinu, ovi prihodi učestvuju sa 9.7%. Lokalni prihodi čine 3.7% procijenjenog BDP za 2012. godinu.

U narednom tekstu daju se bliže karakteristike pojedinih tekućih lokalnih prihoda:

13.1. Prirez porezu na dohodak fizičkih lica

Opštinama je ovlaštenje za uvođenje ovog prireza dato navedenim Zakonom o finansiranju lokalne samouprave. Stopa prireza, može iznositi do 13% za opštine (za Glavni grad i Prijestonicu ta stopa može iznositi do 15%). Osnovicu za utvrđivanje prireza čini porez na dohodak fizičkih lica iz svih izvora (ličnih primanja, samostalne djelatnosti, imovine i imovinskih prava i kapitala).

Ostvareni prihodi od prireza porezu na dohodak fizičkih lica u 2012. godini iznose 15,0 mil. €, što u odnosu na 2011. godinu (14,6 mil. €), čini povećanje za 2,74%, a što je rezultat efikasnije kontrole obračunavanja i plaćanja poreskih obaveza od strane poreskog organa opštine. Od ukupno ostvarenih prihoda po ovom osnovu, na opštine: Podgorica, Nikšić, Bar, Herceg Novi, Kotor i Budva, odnosi se 78,69%, a na ostalih 15 opština odnosi se 21,31%.

13.2. Porez na nepokretnost

Opštinama je ovlaštenje za uvođenje ovog poreza dato Zakonom o porezu na nepokretnosti²⁰. Raspon stopa poreza na nepokretnosti, prema važećim zakonskim rješenjima, iznosi od 0,10% do 1,00% tržišne vrijednosti nepokretnosti koju opštine određuju u zavisnosti od vrste, lokacije, kvaliteta, starosti i namjene nepokretnosti.

Ostvareni prihodi od poreza na nepokretnosti u 2012. godini iznose 36,0 mil. €, što u odnosu na 2011. godinu (29,9 mil. €), čini povećanje od 20,40%. Povećanje prihoda po ovom osnovu rezultat je: povećanja stopa poreza na nepokretnosti i proširenja poreske osnove, definisanja posebnog poreskog tretmana za određene kategorije nepokretnosti (poljoprivredno zemljište koje se ne obrađuje, sekundarni stambeni objekti, objekti koji su izgrađeni suprotno zakonu, ugostiteljski objekti

¹⁹ »Sl. list RCG«, broj 42/03 i 44/03 i »Sl. list CG«, br. 5/08 i 74/10.

²⁰ »Sl. list RCG«, br. 65/01 i »Sl. list CG«, br. 75/10

koji se nalaze u zoni prioritetnog turističkog lokaliteta i građevinsko zemljište koje nije privedeno namjeni u skladu sa planskom dokumentacijom), kao i efikasnije kontrole obračunavanja i plaćanja poreskih obaveza od strane poreskog organa opštine i bolje evidencije vlasnika nepokretnosti. Od navedenog iznosa, na opštine: Budva, Podgorica, Herceg Novi, Bar, Nikšić, Kotor, Tivat i Pljevlja odnosi se 87,19%, a na ostale opštine 12,81%.

13.3. Lokalne komunalne takse

Opštinama je ovlašćenje za uvođenje ovih taksa dato **Zakonom o lokalnim komunalnim taksama**²¹. Opštine mogu visinu lokalnih komunalnih taksa utvrđivati u zavisnosti od vrste djelatnosti, površine, lokacije, odnosno zone u kojoj se nalaze objekti, predmeti, odnosno vrše usluge za koje je propisano plaćanje takse.

Ostvareni prihodi od lokalnih komunalnih taksa u 2012. godini iznose 3,6 mil.€, sto je na nivou ostvarenja prihoda po ovom osnovu u 2011. godini. Od ukupno ostvarenih prihoda po ovom osnovu, na opštine: Podgorica, Budva, Mojkovac, Plav, Herceg Novi i Ulcinj odnosi se 74,52%, a na ostalih 14 opština 25,48%.

13.4. Lokalne administrativne takse

Opštinama je ovlašćenje za uvođenje ovih taksa dato **Zakonom o administrativnim taksama**²². Navedenim zakonom predviđeno je da lokalne administrativne takse ne mogu biti veće od taksa koje se plaćaju za slične spise i radnje koji se vode pred organima državne uprave.

Ostvareni prihodi od lokalnih administrativnih taksa u 2012. godini iznose 1,6 mil.€ i u odnosu na 2011. godinu (2,1 mil. €), smanjeni su 23,81%. Smanjenje prihoda od ovih taksa posljedica je prenošenja ovlašćenja datih lokalnoj samoupravi za naplatu administrativne takse za pojedina spisa i radnje na državne organe. U ukupno ostvarenim prihodima po navedenom osnovu, na opštine: Podgorica, Budva, Kotor, Nikšić i Herceg Novi, odnosi se 73,13%, a na ostalih 16 opština svega 26,87%.

13.5. Naknada za komunalno opremanje građevinskog zemljišta

Opštinama je ovlašćenje za uvođenje ove naknade dato Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata. Ovu naknadu plaća investitor izgradnje objekata, u zavisnosti od stepena opremljenosti građevinskog zemljišta, kao i učešća investitora u komunalnom opremanju.

Ostvareni prihodi od naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta²³ u 2012. godini iznose 49,5 mil. €, što u odnosu na 2011. godinu (34,6 mil. €), čini povećanje za 43,06%. Značajno povećanje prihoda od navedene naknade rezultat je povećanja investicionih aktivnosti u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu, kao i izmjena zakonskih rješenja kojima je propisano da se komunalije placaju prije izdavanja građevinske dozvole ili u toku investicionog ciklusa. Od ukupno ostvarenih

²¹ "Sl. list RCG", broj 27/06

²² "Sl. list RCG", 55/03 i 81/05 i "Sl. list CG", br. 22/08, 77/08, 3/09, 40/10, 20/11 i 26/11

²³ Vlada je u septembru 2011. godine usvojila Program mjera za podsticanje izgradnje hotelskih kompleksa i privlačenje hotelskih investitora i poznatih svjetskih brendova i ujedno preporučila lokalnim samoupravama ukidanje, odnosno smanjenje visine naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta za hotele visoke kategorije (5*, 4*) ukoliko isti budu izgrađeni do 31 decembra 2015. godine.

prihoda po ovom osnovu, na Glavni grad Podgoricu i primorske opštine (Budva, Bar, Herceg Novi, Kotor i Tivat) odnosi se 94,51%. Opština Opština Plužine nije ostvarila prihode po osnovu ove naknade.

13.6. Naknade za korišćenje opštinskih puteva

Opštinama je ovlašćenje za uvođenje naknada za korišćenje opštinskih puteva dato **Zakonom o putevima**²⁴. Ovim zakonom propisane su vrste naknada za korišćenje opštinskih puteva koje može uvesti opština na svojoj teritoriji.

Ostvareni prihodi od naknada za korišćenje opštinskih puteva u 2012. godini iznose 2,6 mil. €, što u odnosu na 2011. godinu (2,9 mil. €), čini smanjenje za 10,34%. Smanjenje prihoda po ovom osnovu rezultat je nedovoljne naplate i kontrole obračunavanja i plaćanja ove naknade od strane poreskog organa opštine. Od ukupno ostvarenih prihoda po ovom osnovu, na opštine: Podgorica, Bijelo Polje, Mojkovac, Berane i Rožaje, odnosi se 82,51%, a na sve druge opštine 17, 49%.

13.7. Ostali lokalni prihodi

Opštine su, po osnovu *ostalih lokalnih tekućih prihoda* (kamate i novčane kazne zbog neblagovremeno plaćenih poreza, prihodi od kapitala i prihodi koje svojom djelatnošću ostvare opštinski organi i službe) u 2012. godini ostvarile 14,7 mil. €, što u odnosu na 2011. godinu (12,6 mil.€) čini povećanje za 16,25%. Od ukupno ostvarenih prihoda po ovom osnovu, na opštine: Podgorica, Budva, Kotor, Cetinje i Herceg Novi odnosi se 74,15%, a na ostalih 16 opština 25,85%.

U narednoj tabeli daje se uporedni pregled *ostvarenih tekućih lokalnih prihoda za 2012. i 2011. godinu*:

<i>Vrste lokalnih prihoda</i>	<i>2011.god. (u €)</i>	<i>Učešće</i>	<i>2012.god. (u €)</i>	<i>Učešće</i>	<i>Stopa rasta</i>
1	2	3	4	5	6
1. Opštinski porezi	44.446.728	44,21	50.963.320	41,33	14,66
- <i>prirezi porezu na dohodak fiz.lica</i>	14.549.830	14,47	14.969.220	12,14	2,88
- <i>porez na nepokretnosti</i>	29.896.898	29,74	35.994.100	29,19	20,39
2. Lokalne takse	5.721.697	5,69	5.497.739	4,46	- 3,91
- <i>administrativne takse</i>	2.101.784	2,09	1.596.442	1,29	-24,04
- <i>komunalne takse</i>	3.619.913	3,60	3.653.550	2,96	0,93
- <i>ostale takse</i>			247.747	0,21	
3. Lokalne naknade	37.755.010	37,55	52.175.882	42,31	38,20
- <i>naknada za korišćenja građevinskog zemljišta</i>	179.726	0,18			
- <i>naknada za komunalno oprem.građ. zemljišta</i>	34.650.886	34,46	49.545.886	40,18	42,99
- <i>naknada za koriš. opšt. puteva</i>	2.924.398	2,91	2.629.996	2,13	- 10,07

²⁴ „Sl. list RCG“, broj 42/04 i „Sl. List CG“, broj 54/09, 40/10, 73/10, 36/11 i 40/11

4. Ostali lokalni prihodi (kazne, kamate, prihodi od kapitala, prihodi koje svojom djelatnošću ostvare opštinski organi)	12.620.235	12,55	14.671.611	11,90	16,25
UKUPNO:	100.543.670	100,00	123.308.552	100,00	22,64
<i>Prosječno mjesečno</i>	<i>8.378.639</i>		<i>10.275.712,67</i>		

Izvor: Opštine

III. OCJENA STANJA:

Poreska politika u 2012. godini bila je usmjerena na dalje unapređenje uslova poslovanja za razvoj preduzetništva, privlačenje investicija i otklanjanje administrativnih barijera. Tome je posebno doprinijelo unapređenje zakonskih rješenja u dijelu uvođenja poreskih olakšica za razvoj preduzetništva u nerazvijenim područjima crne Gore, kao i održavanje stabilnosti i konkurentnosti osnovnih poreskih stopa - PDV (17%), porez na dobit pravnih lica (9%) i porez na dohodak fizičkih lica (9%).

Državni prihodi u 2012. godini (1.144,4mil.€) su smanjeni za 1.5%. dok su lokalni prihodi (123.4 mil.€) veći za 22.8%. Ukupni prihodi ostvareni su u iznosu od 1.267,8 mil.€ (prosječno mjesečno 105.6 mil.€), što je 0.5 % veće u odnosu na prethodnu godinu. U strukturi navedenih prihoda na državne prihode odnosi se 90.3%, a na lokalne 9.7%. U strukturi državnih prihoda za 2012.godinu (1.144,4mil.€) porezi učestvuju sa 62,3 %, doprinosi za obavezno socijalno osiguranje 31,6%, carine 2,5%, takse 1,4% i naknade 2,2%. U strukturi državnih prihoda za 2011.godinu (1.1161,4 mil.€) porezi su učestvovali sa 61,2%, doprinosi 30,2%, carine 3,8%, takse 1,4% i naknade 3,4%.

U odnosu na evidentirane prihode po metodi gotovinske realizacije, povećanje prihoda u 2012. godini u odnosu na prethodnu godinu, zabilježeno je kod sledećih prihoda: akcize (6.5%), poreza na dobit pravnih lica (77.3%), poreza na dohodak fizičkih lica (0.65%), doprinosa za obavezno socijalno osiguranje (3.1%), poreza na promet nepokretnosti (16.1%), poreza na premije osiguranja (5.3%) i lokalnih prihoda (24.9%).

U odnosu na evidentirane prihode po metodi gotovinske realizacije, smanjenje prihoda u odnosu na prethodnu godinu zabilježeno je kod: carina (33.6%), PDV (9.5%), državnih taksi (3%) i naknade za korišćenje prirodnih dobara (37.7%).

Ukupni prihodi fiskalnog karaktera u 2012.godini (1.267,8 mil.€) u procijenjenom BDP-u za 2012. godinu (3.324 mil.€) učestvuju sa 38.1%, a u 2011. godini to učešće je iznosilo 39%, što znači da je u ovom izvještajnom periodu, u odnosu na prethodnu godinu, učešće fiskalnih prihoda smanjeno za 0.8 indeksna poena. Državni prihodi (1.144,4mil.€) u procijenjenom BDP-u za 2012. godinu učestvuju sa 34.4%, dok je u 2011. godini učešće ovih prihoda u BDP-u iznosilo 35,9%.

a. Struktura državnih prihoda

1. *Prihodi od poreza na dodatu vrijednost u 2012. godini* ostvareni su u iznosu od 361,9 mil.€ i u odnosu na prethodnu godinu (399,8 mil. €) manji su za 9,5%. Od ostvarenih prihoda za izvršenje budžetskih obaveza opredujeljeno je 354,7 mil. €, a za finansiranje osnovne djelatnosti RTCG 7,1 mil.€²⁵. Ostvarena naplata po osnovu PDV čini 10,9% procijenjenog BDP za 2012.godinu (3.324 mil.€). U ovom izvještajnom periodu poreskim obveznicima po osnovu »viška« PDV povraćeno je 74,9 mil. € (preko Poreske uprave 19,4 mil. € i Državnog trezora 55,5 mil. €), što čini 17,1% bruto naplaćenih sredstava od PDV pri uvozu i u zemlji (u prethodnoj godini to učešće je iznosilo 12,7%).

Ukupno ostvareni promet proizvoda i usluga (oporezivi i oslobođeni) za 2012. godinu iznosio je 7.461,4 mil. € i u odnosu na prethodnu godinu (7.567,4 mil.€) smanjen je za 1,4 %. U ovom periodu zabilježeno je smanjenje oporezivog prometa za 1,7% i povećanje oslobođenog za 4,2%.

2. *Prihodi od akciza za 2012. godinu* iznosili su 152,7 mil. € (pros. mjes 12,7 mil. €) i u odnosu na prethodnu godinu (143,3 mil.€), veći su 6,2% , pri čemu su akcize na *uvozne akcizne proizvode* povećane za 6,8%., dok su akcize na *domaće akcizne proizvode* smanjene za 5,5%. U strukturi naplaćenih prihoda od akciza na uvozne proizvode se odnosi 95,4% (145,7 mil.€), a na domaće proizvode 4,5% (7,0 mil.€).

-Prihodi od akciza na *mineralna ulja* (92,7 mil. €) u odnosu na prethodnu godinu (89,3 mil. €) veći su 3,7%.

-Prihodi od akciza na *alkohol i alkoholna pića* (10,8 mil. €) u odnosu na isti period prethodne godine (9,9 mil. €), veći su za 8,4 %, s tim što je povećanje prihoda zabilježeno je kod uvoznog alkohola i alkoholnih pića (12,9%) i kod domaćeg alkohola i alkoholnih pića (5,8%).

-Prihodi od akciza na *duvanske proizvode* (45,1 mil. €) u odnosu na prethodnu godinu (44,1 mil. €) veći su za 2,2%. Povećanje naplate akcize na duvanske proizvode (posebno na cigarete), rezultat je promjene zakonskih rješenja posebno u dijelu koji se odnosi na visinu specifične i ad valorem akcize na cigarete.

3. *Prihodi od poreza na dobit pravnih lica u 2012.godini* ostvareni su u iznosu 64 mil.€ (pros. mjes. 5.3 mil.€) i u odnosu na prethodnu godinu (36.1 mil.€) veći su za 77.3%. U strukturi ostvarenih prihoda po navedenom osnovu, na porez na dobit se odnosi 30.4 mil.€ (47.5%), porez na dividende i udjele u dobiti 28.1 mil.€ (43.9%) i porez na autorske naknade i kamate 5/5 mil.€ (8.6%).

4.*Prihodi od poreza na dohodak fizičkih lica* (po osnovu zarada zaposlenih i po drugom osnovu) ostvareni u 2012. godini iznose 107.6 mil. € i u odnosu na prethodnu godinu (106.9 mil.€) povećani su za 0.65%.

5.*Ostvareni prihodi po osnovu doprinosa za obavezno socijalno osiguranje* (penzijsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje od nezaposlenosti) za 2012. godinu iznose 352.2 mil.€ i u odnosu na 2011. godinu (344.8 mil.€) veći su za 2.1%.

²⁵ Uputstvom o načinu preusmjeravanja sredstava iz opštih prihoda Budžeta Crne Gore za finansiranje osnovne djelatnosti Javnog preduzeća Radio i televizija Crne Gore („Službeni list CG“, broj 3/09) propisano je da se sredstva za finansiranje osnovne djelatnosti RTCG obezbjeđuju preusmjeravanjem prihoda ostvarenih po osnovu poreza na dodatu vrijednost (u 2012.godini 7,1 mil.€, a u 2011.godini 7,6 mil.€)

6. Prihodi od *poreza na promet nepokretnosti* u 2012. godini ostvareni su u iznosu od 14,4 mil.€ i u odnosu na prethodnu godinu (12,4 mil.€) povećani su za 16,13%, što je posljedica povećanog obima prometa nepokretnosti u izvještajnom periodu.

7. Prihodi od carina i naknade za usluge carinskog organa za 2012. godinu iznose 28,7 mil. € (pros. mjes. 2,4 mil.€) i u odnosu na prethodnu godinu (43,7 mil.€) manji su za 34,3%. Ukupna vrijednost uvezene robe u 2012. godini iznosila je 1.823,9 mil. €, što u odnosu na 2011. godinu (1.833,2 mil. €) predstavlja smanjenje od 0,6 %.

U narednoj tabeli dat je pregled ostvarenih fiskalnih prihoda koji predstavljaju prihod Budžeta države za period od 2005-2012. godine.

Fiskalni prihodi	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
<i>CARINE</i>	40,3	53,9	65,4	69,2	46,2	48,8	43,7	29,0
<i>PDV</i>	193,3	273,1	393,3	439,8	370,6	364,1	399,8	361,9
<i>AKCIZE</i>	65,6	72,4	94,5	120,3	128,8	134,3	143,4	152,7
<i>Porez na dobit</i>	21,3	12,7	39,2	62,8	54,7	20,3	36,1	64,0
<i>Porez na dohodak</i>	85,4	93,2	108,1	142,0	120,6	114,0	106,9	107,6
<i>Doprinosi</i>	174,0	256,0	306,9	368,9	338,3	378,0	351,2	362,2
<i>Porez na promet nepokretnosti</i>	5,2	14,5	41,2	38,1	17,4	16,5	12,4	14,4
<i>Porez na promet upotrebljavanih vozila, letilica i plovila</i>	0,8	0,7	1,5	2,2	2,7	2,3	2,3	2,3
<i>Porez na upotrebu vozila, letilica i plovila</i>	2,2	2,9	4,1	4,6	4,2	7,5	7,7	7,7
<i>Porez na premije osiguranja</i>	0,7	0,8	1,1	1,7	2,1	1,8	1,9	2,0
<i>Administrativne takse</i>	6,8	9,4	14,8	22,5	16,2	15,4	12,6	8,0
<i>Sudske takse</i>	1,6	6,0	8,6	7,8	6,8	6,2	3,9	3,5
<i>Takse od opšteg interesa</i>								4,5
<i>Naknada za korišćenje prirodnih i dr. dobara i prava od opšteg interesa</i>	14,5	20,9	29,9	41,1	36,2	34,7	39,5	24,6
UKUPNO:	611,6	816,5	1.108,6	1.321	1.144,8	1.143,9	1.161,4	1.144,4

Izvor: Državni trezor

b. Struktura lokalnih prihoda

Ostvareni lokalni prihodi budžeta opština u 2012 godini iznose 123,3 mil. € i u odnosu na prethodnu godinu (100,5 mil. €) povećani su 22,64%, usled značajnog povećanja naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta u odnosu na 2011. godinu u iznosu od 14,9 mil.€. Od navedenog iznosa, na lokalne fiskalne prihode (poreze, takse i naknade) odnosi se 88,10 %, a na ostale lokalne prihode (novčane kazne i kamate, prihode koje svojom djelatnošću ostvare opštinski organi i službe i ostale prihode) 11,90%.

1. Od navedenog, ostvareni prihodi po osnovu *prireza porezu na dohodak fizičkih lica* u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu povećani su za 0,5 mil. €. Najznačajniji rast je evidentan kod prihoda od naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta (42,99%), dok je najznačajnije smanjenje prihoda po osnovu lokalnih administrativnih taksa (24,04%).

2.Ostvareni prihodi od *poreza na nepokretnosti* u 2012. godini iznose 36,0 mil. €, što u odnosu na 2011. godinu (29,9 mil. €), čini povećanje od 20,39%. Povećanje prihoda po ovom osnovu rezultat je izmjena zakonskih rjesenja kojima je povećana stopa poreza na nepokretnosti i proširena poreska osnova, kao i definisan poseban poreski tretman za određene kategorije nepokretnosti. Rezultat većih prihoda po ovom osnovu je i bolja efikasnost lokalnih samouprava na prikupljanju ovih prihoda, imajući u vidu veoma nizak stepen naplate u prethodnom periodu.

3.Ostvareni prihodi od *naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta* u 2012. godini iznose 49,5 mil. €, što u odnosu na 2011. godinu (34,6 mil. €), čini povećanje 42,99%. Značajno povećanje prihoda od navedene naknade rezultat je povećanja investicionih aktivnosti u 2012. godini u odnosu na 2011. godinu i izmjena zakonske odredbe kojom je propisana obaveza plaćanja komunalija prije izdavanja građevinske dozvole ili u toku investicionog ciklusa.